

Članak Alexandre Stiglmmayer u Ljiljanu: "Povratak"

Od 256.000 podnesenih zahtjeva za povrat stanova i kuća širom zemlje, do kraja jula je samo 77.000 porodičnih domaćinstava zaista ušlo u posjed svoje imovine

Sjećam se kako je zaprepašten bio **Wolfgang Petritsch**, visoki predstavnik i moj nadređeni, kada je prije dvije godine, odmah nakon preuzimanja mandata u Bosni i Hercegovini, počeo da prima pisma očajnih izbjeglica i raseljenih lica koja su molila njegovu pomoć u povratku svojim domovima. Stručnjaci za pitanja povratka u OHR-u rekli su mu da on nije jedini koji prima takva pisma. Svakog dana u OHR su stizale i još stižu deseci takvih srceparajućih pisama u kojima izbjeglice opisuju svoje probleme i teškoće.

Visoki predstavnik je dva mjeseca kasnije, u oktobru 1999. godine, donio paket zakona, te izmjena i dopuna imovinskih i stambenih zakona, koji od tada regulira proces povrata stanova i kuća i time stvara osnovni preduvjet za povratak izbjeglica i raseljenih lica. To je bila polazna tačka jednog od najvećih poduhvata međunarodne zajednice u BiH, pod nazivom PLIP, što je engleska skraćenica za Plan implementacije imovinskih zakona.

Mreža od blizu 100 članova osoblja OHR-a, OSCE-a i UNHCR-a prati i usmjerava rad stambenih ureda u svakoj pojedinoj općini u BiH. Takozvana PLIP jedinica u Sarajevu, koja okuplja predstavnike OHR-a, OSCE-a, UNHCR-a, UNMIBH-a i Komisije za imovinske zahtjeve raseljenih osoba i izbjeglica (CRPC) određuje strateške ciljeve, usmjerava rad na terenu i sarađuje sa vladinim zvaničnicima.

Iako rijetko zamijećena u javnosti, PLIP jedinica redovno predlaže nove inicijative za ubrzanje procesa povrata imovine.

Prošlog mjeseca, nakon opširnih konsultacija sa nadležnim ministarstvima, PLIP jedinica je inicirala uvođenje sistema razmjene podataka između općina jer čim neka osoba uspije da vrati stan ili kuću u posjed, ona postaje dvostruki korisnik ukoliko koristi privremeni smještaj koji joj je dodijeljen u nekom drugom mjestu. Taj privremeni smještaj treba odmah biti ukinut. Nažalost, pored nekoliko časnih izuzetaka, poput Sarajeva i Brčkog, općinski uredi za stambena pitanja u BiH ne informiraju jedni druge kome je imovina vraćena u posjed. Novi sistem razmjene podataka će funkcionirati uz pomoć standardiziranih obrazaca koji će stambeni službenici popunjavati pojedinačnim podacima o povratu imovine, te jednom sedmično slati popunjene obrasce općinama koje su povratnici naveli kao svoje privremeno prebivalište. Nadamo se da će se nakon uvođenja ovog sistema, smanjiti broj stanova i kuća koje su vraćene u posjed ali zjape prazne, šta najviše boli one koji su ih morali napustiti. Jednostavno, ljudima se više ne smije dozvoljavati da vrate u posjed kuću ili stan a i dalje nastave koristiti privremeni smještaj u drugim mjestima.

Također, u augustu je PLIP jedinica zatražila od vlasti da poduzmu korake protiv sudija i tužilaca koji koriste tuđu imovinu, budući da se oni često bave stambenim i imovinskim slučajevima i, ako i sami krše imovinske zakone, mogu djelovati na pristrasan način. Vlasti će u narednom periodu biti obaviještene o takvim sudijama i tužiocima i obavezne su da im narede da svoj stambeni status usklade sa zakonom ili u protivnom da poduzmu disciplinske mjere protiv istih.

U ovom trenutku PLIP jedinica, također, radi sa nadležnim ministarstvima na paketu izmjena i dopuna imovinskih zakona kojima će se ograničiti pravo na alternativni smještaj. Pravo na smještaj će imati samo one osobe koje moraju napustiti tuđu imovinu, a zaista nemaju nikakav drugi smještaj. Izmjene i dopune će, naprimjer, oduzeti to pravo onima kojima su dodijeljene besplatne zemljišne parcele a iste nisu iskoristili u određenom vremenskom roku, kao i onima koji

imaju prihod veći od određenog iznosa. Ove mjere, također, treba da ubrzaju proces vraćanja imovine u posjed.

Od 256.000 podnesenih zahtjeva za povrat stanova i kuća širom zemlje, do kraja jula je samo 77.000 porodičnih domaćinstava zaista ušlo u posjed svoje imovine. To predstavlja 30 procenata od spomenutog broja. Blizu 95.000 porodica još očekuje povrat svojih domova u Republici Srpskoj, dok 78 000 porodica čeka na povrat svoje imovine u Federaciji. Do sada se stepen vraćanja u posjed povećavao za svega jedan do dva posto mjesečno. Ukoliko bi se proces nastavio ovom brzinom bile bi potrebne još četiri godine, što je isuviše dugo.

Svi treba da smo svjesni činjenice da je svako produžavanje agonije za više od 170.000 porodica, koje još nestrpljivo čekaju, sramotno i ponižavajuće. Veliki broj njih je ostao bez svojih domova prije punih devet godina i od tada žive životom izbjeglica, što znači da većina njih živi u nesigurnosti i bijedi. Za one koji se žele vratiti, prvi korak predstavlja upravo povrat vlastitih domova.

Mi znamo da su mnogi izgubili želju za povratkom ili su drugdje otpočeli novi život. Također znamo da vraćanje doma u posjed predstavlja samo prvi preduvjet za povratak. Mnogo više se mora uraditi kako bi se izbjeglicama i raseljenim osobama dala mogućnost da slobodno izaberu da li žele ostati tamo gdje se trenutno nalaze ili žele da se vrate. U mjestima u kojima su ranije živjeli moraju imati mogućnost zaposlenja, pristup socijalnim uslugama te obrazovanju koje žele pružiti svojoj djeci, i moraju se osjećati dobrodošlim i cijenjenim. Ima još puno toga što treba uraditi. No, što se prije završi proces povrata imovine, to će prije domaće vlasti i međunarodna zajednica svoju energiju u potpunosti moći usmjeriti na te zadatke.

Međunarodna zajednica sigurno neće odustati od PLIP-a. Još postoji mnogo opstrukcija – mnogo manje nego prije dvije godine, ali ih je još suviše ako se ima na umu da su se u

Daytonu svi saglasili da će raditi na ostvarivanju prava na povratak svake izbjeglice i raseljene osobe. Ovo je ne samo jedno od najosnovnijih ljudskih prava, već i preduvjet za multietničku, stabilnu i istinski demokratsku Bosnu i Hercegovinu.